

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การจัดการองค์ความรู้เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: การพัฒนาความสามารถด้านภาษา และการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในจังหวัดชายฝั่งทะเลตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในจังหวัดชายฝั่งทะเลตะวันออกเฉียงเหนือ

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) เป็นการศึกษาการจัดกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีส่วนจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีส่วนจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในจังหวัดชายฝั่งทะเลตะวันออกเฉียงเหนือ โดยข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Depth Interview) และการสังเกต (Observation) วิธีการดำเนินกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในแต่ละแห่ง โดยผู้สัมภาษณ์ประกอบด้วยนักวิจัยและพนักงานสัมภาษณ์ที่ผ่านการอบรมเทคนิคในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้สัมภาษณ์จะมี 2 บทบาทคือ เป็นทั้งผู้สัมภาษณ์และเป็นทั้งนักท่องเที่ยวที่ให้บริการกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในจังหวัดชายฝั่งทะเลตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยมีการศึกษาประชากรซึ่งประกอบด้วย

1. ประชากร คือ ผู้ประกอบการในแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในจังหวัดชายฝั่งทะเลตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งประกอบด้วยจังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง จันทบุรี และตราด โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างไว้จังหวัดละ 2 ราย รวมทั้งหมด 10 ราย

2. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนต่อไปนี้

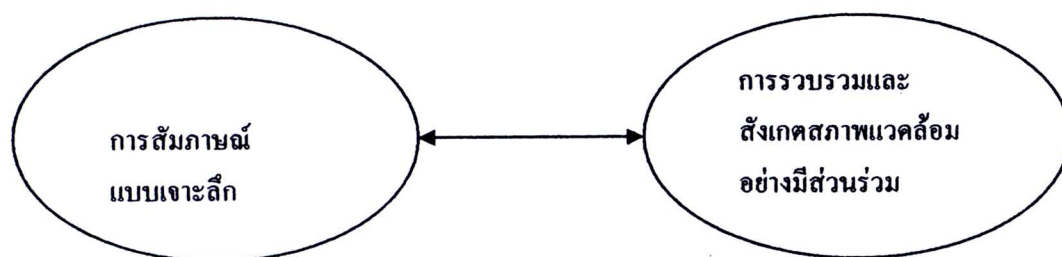
2.1 เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ เครื่องมือในการวิจัยที่ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และใช้แบบบันทึกการสังเกตโดยพนักงานสัมภาษณ์และคณะผู้วิจัยประกอบการศึกษาวิจัยเอกสารที่เกี่ยวข้อง โครงสร้างของแบบสัมภาษณ์และแบบบันทึกการสังเกต ประกอบด้วย ข้อคำถามที่

สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การศึกษา โดยแบบสัมภาษณ์และแบบบันทึกที่ใช้ในการสำรวจข้อมูลในการศึกษาวิจัย

2.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ ซึ่งการวิจัยนี้ได้ออกแบบวิธีการเก็บข้อมูลใน 2 ลักษณะ ดังนี้ คือ

2.2.1 สัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยพนักงานสัมภาษณ์ที่ผ่านการฝึกอบรมเทคนิคการสัมภาษณ์ การสังเกต และเข้าใจเนื้อหาข้อคำถามอย่างชัดเจน โดยกลุ่มเป้าหมายคือผู้ประกอบการในแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในจังหวัดชายฝั่งทะเลตะวันออก ได้แก่ จังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง จันทบุรี และตราด จังหวัดละ 2 ราย จำนวน 10 ราย โดยทำการเข้าร่วมกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทั้ง 5 จังหวัด เพื่อศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ดังกล่าว

2.2.2 วิธีการรวบรวมและสังเกตสภาพแวดล้อมของชุมชนที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ด้วยวิธีการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมโดยคณะผู้วิจัย เป็นนักท่องเที่ยว เข้าทำกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในจังหวัดชายฝั่งทะเลตะวันออก และคณะผู้วิจัยได้ข้อมูลจากการสังเกต จากการเดินชมสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งใช้แบบบันทึกการสังเกตและจดบันทึกสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ตลอดจนถ่ายภาพนิ่ง เช่น สภาพพื้นที่ ภูมิทัศน์รายรอบ กิจกรรมต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพื่อนำไปจัดทำ website รวบรวมกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในจังหวัดชายฝั่งทะเลตะวันออก พร้อมทั้งค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อความสมบูรณ์ของข้อมูล โดยทำการจดบันทึก และสรุปข้อมูลเพื่อให้สะดวกในการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งนี้คณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลทั้ง 2 ลักษณะมาจัดระบบ เพื่อสรุปผลและทบทวนร่วมกันเพื่อสะท้อนให้เห็นภาพรวม ดังแสดงดังภาพ 5.1 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ภาพที่ 5.1 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.3 การวิเคราะห์ข้อมูลภายหลังการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการและการจดบันทึกสิ่งที่สังเกตได้จากสภาพแวดล้อมรอบ ๆ แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แล้วผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ถึง

กิจกรรมที่มีอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพื่อทำการจัดการองค์ความรู้ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในจังหวัดชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกได้รูปแบบของกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในจังหวัดชายฝั่งทะเลตะวันออก ดังนี้

จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นจังหวัดที่มีอาณาเขตติดต่อกับชายฝั่งทะเลตะวันออกมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อยู่บริเวณปากอ่าวแม่น้ำบางปะกง และบริเวณเกาะธรรมชาติท่าข้าม ตำบลท่าข้าม อำเภอบางปะกง โดยมีกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น กิจกรรมล่องเรือชมโลมา กิจกรรมปลูกป่าชายเลนที่เกาะนก กิจกรรมดูนก กิจกรรมพายเรือแคนู กิจกรรมชมป่า กิจกรรมชมหิ่งห้อย กิจกรรมตกปลาและกุ้งแม่น้ำ และกิจกรรมชมการเลี้ยงกระชังปลากะพง

จังหวัดชลบุรี เป็นจังหวัดที่มีชายฝั่งทะเลติดกับอ่าวไทย และมีหน่วยงานหลายหน่วยงานที่มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เช่น อุทยานใต้ทะเลเกาะขาม ศูนย์อนุรักษ์พันธุ์เต่าทะเล เขาสามมุก เกาะไผ่ หาดเตยงาม เกาะล้าน ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เหล่านี้ได้มีการจัดกิจกรรมที่หลากหลายได้แก่ กิจกรรมค่าน้ำชมปะการังบนผิวน้ำ กิจกรรมการปลูกปะการัง กิจกรรมการชมปะการังด้วยเรือท้องกระจก กิจกรรมเดินชมธรรมชาติ กิจกรรมปั่นจักรยาน กิจกรรมปล่อยเต่า กิจกรรมเพาะพันธุ์เต่า กิจกรรมชมเรือหลวงจักรีนฤเบศร์ กิจกรรมให้อาหารลิง กิจกรรมเล่นน้ำทะเล กิจกรรมปั่นจักรยาน กิจกรรมพายเรือคายัค กิจกรรมปลูกปะการัง กิจกรรมเล่นเรือจากร่มชูชีพ กิจกรรมตกหมึก

จังหวัดระยอง จังหวัดระยองเป็นจังหวัดที่อยู่ติดชายฝั่งทะเล มีโรงงานอุตสาหกรรมอยู่มากมาย และมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นจำนวนมาก เช่น อุทยานเขาแหลมหญ้า หมู่เกาะเสม็ด หมู่เกาะมัน หาดน้ำริน หาดพลาและหาดพูน หาดแสงจันทร์ หาดสวนสน แหลมแม่พิมพ์ หาดแม่รำพึง ซึ่งในแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เหล่านี้มีกิจกรรมมากมายได้แก่ กิจกรรมเดินชมทิวทัศน์ กิจกรรมถ่ายภาพ กิจกรรมดูนกเล่นน้ำ กิจกรรมค่าน้ำชมปะการัง กิจกรรมชมพระอาทิตย์ขึ้น – ลง กิจกรรมชมเต้านาพันธุ กิจกรรมปั่นจักรยาน กิจกรรมเล่นน้ำ กิจกรรมปิกนิก กิจกรรมตกปลา กิจกรรมเล่นวาว กิจกรรมถ่ายภาพ กิจกรรมเล่นเรือกล้วย

จังหวัดจันทบุรี เป็นจังหวัดอยู่ติดชายฝั่งทะเลตะวันออก มีส่วนผลไม้เป็นจำนวนมากและมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อยู่มากมาย เช่น หาดเจ้าหลาว หาดแหลมสิงห์ หาดแหลมเสด็จ ป่าชายเลนท่าสอน อ่าวคุ้งกระเบน ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เหล่านี้ มีกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว ดังนี้ คือกิจกรรมค่าน้ำดูปะการัง กิจกรรมตกหมึกกลางทะเล กิจกรรมชมทิวทัศน์ กิจกรรมสันทนากการ กิจกรรมตั้งแคมป์พักแรมริมหาด กิจกรรมปั่นจักรยาน กิจกรรมวอลเลย์บอลชายหาด กิจกรรมล่องแก่ง กิจกรรมถ่ายภาพ กิจกรรมศึกษา สภาพความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่น กิจกรรมพายเรือคายัค กิจกรรมชมหิ่งห้อยยามค่ำคืน

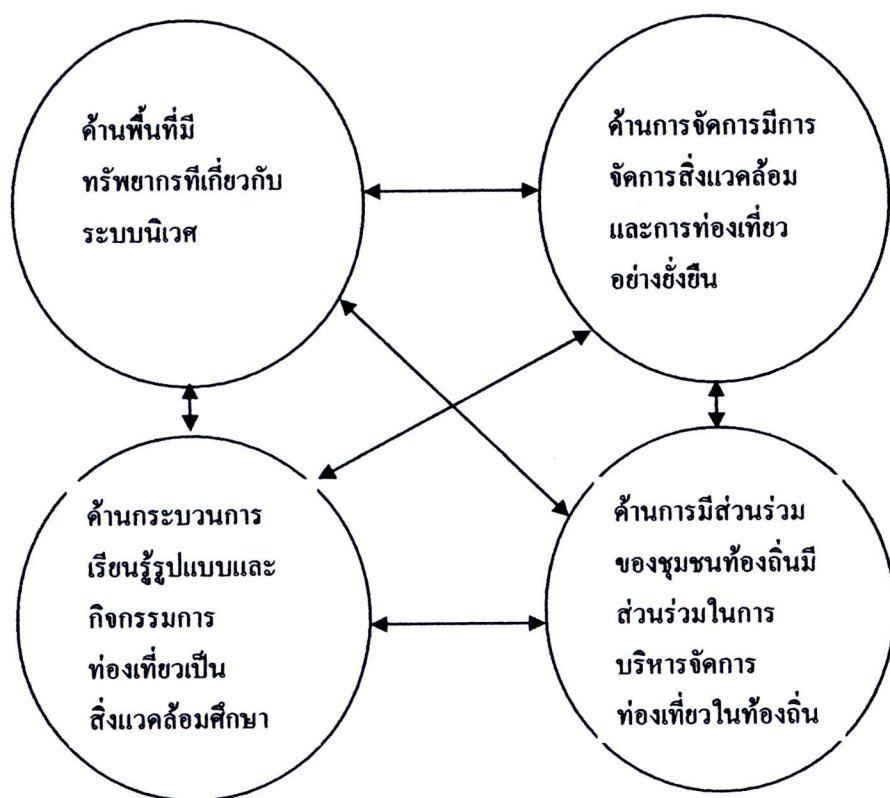
จังหวัดตราด เป็นจังหวัดที่อยู่ติดชายฝั่งทะเลและมีหมู่เกาะมากมาย และมีแหล่งท่องเที่ยวมากมายที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ได้แก่ เกาะช้างซึ่งมีหมู่บ้านสลักเพชร อ่าวตาลคู่ อ่าวถอบแหลมงอบ เกาะกูด เกาะหมาก เกาะรัง เขาถ้ำ ซึ่งในแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เหล่านี้มีกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวหลากหลาย เช่น กิจกรรมตกหมึก กิจกรรมชมหิ่งห้อย กิจกรรมศึกษาธรรมชาติ กิจกรรมค้ำน้ำดูปะการัง กิจกรรมโฮมสเตย์ กิจกรรมปั่นจักรยาน กิจกรรมเล่นน้ำทะเล กิจกรรมพระอาทิตย์ตกดิน กิจกรรมตกปลา กิจกรรมพายเรือคายัค กิจกรรมไหว้พระวัดเกาะหมาก กิจกรรมค้ำน้ำ กิจกรรมท่องเที่ยวพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กิจกรรมชมทิวทัศน์หาดราชมงคล

รูปแบบของกิจกรรมที่จัดภายในแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในจังหวัดชายฝั่งทะเลตะวันออกพบว่ามีการจัดกิจกรรมที่หลากหลายกิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมนั่งเรือชมปลาโลมา กิจกรรมชมนก กิจกรรมชมหิ่งห้อย กิจกรรมปั่นจักรยานชมทิวทัศน์ กิจกรรมเล่นน้ำทะเล กิจกรรมปล่อยเต่าทะเล กิจกรรมชมพระอาทิตย์ตกดิน กิจกรรมปลูกป่าชายเลน กิจกรรมพายเรือแคนู กิจกรรมตกปลาและกึ่งแม่น้ำ กิจกรรมค้ำน้ำดูปะการัง กิจกรรมปลูกปะการัง กิจกรรมชมปะการังด้วยเรือท้องกระจก กิจกรรมพายเรือคายัค กิจกรรมตกหมึก กิจกรรมดูนกเล่นน้ำ กิจกรรมถ่ายภาพ กิจกรรมตั้งแคมป์พักแรมริมหาด กิจกรรมสันตนาการ กิจกรรมไหว้พระที่เกาะหมาก

นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษานำมาจัดทำ website ที่มีชื่อว่า [http:// sea3.web.officelive.com](http://sea3.web.officelive.com) เพื่อเป็นแหล่งค้นคว้าข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในจังหวัดชายฝั่งทะเลตะวันออก

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการจัดการองค์ความรู้เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในภาคตะวันออก มีการอภิปรายผลตามกรอบแนวคิดของการวิจัยนี้ โดยเป็นไปตามวัตถุประสงค์และตามแนวคิดของการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์

ภาพที่ 5.2 องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ขอบเขตในการทำวิจัยในครั้งนี้ได้วิเคราะห์ตามองค์ประกอบสำคัญ 4 ด้านของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประกอบด้วย

1. องค์ประกอบด้านพื้นที่ ในจังหวัดภาคตะวันออกที่มีชายฝั่งติดทะเลด้านอ่าวไทยเป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายทางธรรมชาติประกอบไปด้วยทะเล หมู่เกาะน้อยใหญ่ น้ำตก ภูเขา ป่าไม้ แหล่งวัฒนธรรม แหล่งประวัติศาสตร์ และธรรมชาติเชิงนิเวศน์ ซึ่งแต่จังหวัดมีลักษณะดังนี้

จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่บางส่วนติดทะเลทางแม่น้ำบางปะกงเป็นจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวมากมาย เช่น การล่องเรือชมโลมา บริเวณปากอ่าวแม่น้ำบางปะกง การปลูกป่าชายเลนที่เกาะนก การดูนกนานาชนิดที่เกาะนก โดยจังหวัดฉะเชิงเทรามีคำขวัญว่า “แม่น้ำบางปะกงแห่งชีวิต พระศักดิ์สิทธิ์หลวงพ่อโสธร พระยาศรีสุนทรปราชญ์ภาษาไทย อ่าวฤาไนป่าสมบูรณ์” ซึ่งจะเห็นว่าบริเวณปากแม่น้ำบางปะกงเป็นจุดบรรจบระหว่างน้ำจืดและน้ำเค็ม มีแถบของป่าชายเลนตลอดแนวชายฝั่งและลำน้ำ องค์ประกอบทางธรรมชาติเหล่านี้ทำให้มีสิ่งมีชีวิตขนาดเล็ก ได้แก่ แพลงก์ตอนพืช และสัตว์ ปริมาณมหาศาล เป็นอาหารปลานานาชนิด ได้แก่ ปลากระพง

ปลากระบอก ปลาตุกทะเล โดยเฉพาะอย่างยิ่งปลาตุกทะเล ซึ่งเป็นอาหารโปรดของโลมา อีรวดี จะพากันว่ายเข้ามาหาอาหารกินปริมาณปากแม่น้ำ

จังหวัดชลบุรี เป็นจังหวัดที่ติดกับอ่าวไทยแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกซึ่งมีชื่อเสียงหลายแห่งของประเทศตั้งอยู่ นอกจากด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแล้วในขณะเดียวกันนั้นยังถือว่าเป็นจังหวัดที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจเป็นอย่างมากในด้านพาณิชยกรรมและอุตสาหกรรมต่าง ๆ ของประเทศแห่งหนึ่ง ในอดีตจังหวัดชลบุรีเคยเป็นแหล่งที่ตั้งของเมืองท่าที่มีความสำคัญมาก แม้แต่ในปัจจุบันนี้ก็ยังคงเป็นที่ตั้งของท่าเรือที่มีความสำคัญของประเทศรองจากท่าเรือกรุงเทพนั่นก็คือท่าเรือแหลมฉบัง เนื่องจากมีทำเลที่ตั้งเหมาะสม จังหวัดชลบุรีเป็นจังหวัดท่องเที่ยวชายทะเลตะวันออกที่มีชื่อเสียงมานาน รวมทั้งเป็นแหล่งเกษตรกรรมปลูกพืชเศรษฐกิจ ได้แก่ อ้อย มันสำปะหลัง และยางพารา

นอกจากนี้บริเวณชายฝั่งทะเลของจังหวัดชลบุรีมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จำนวนมาก และได้รับการดูแลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยงาน เช่น กองทัพเรือ หน่วยงานระดับท้องถิ่นหลายแห่ง ส่วนมีส่วนช่วยให้แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีความสะดวกสบายเหมาะที่นักท่องเที่ยวจะดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้น ๆ

จังหวัดระยอง เป็นจังหวัดทางภาคตะวันออกของประเทศไทย มีสภาพธรรมชาติที่สวยงาม นอกจากชายฝั่งทะเลที่ยาวเหยียดแล้ว ยังประกอบด้วยเกาะเล็กเกาะน้อยอีกมากมายหลายเกาะ ที่โดดเด่นที่สุดก็คือเกาะเสม็ดที่มีนักท่องเที่ยวรู้จักกันเป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังอุดมไปด้วยอาหารทะเลและผลไม้จัดเป็นเมืองท่องเที่ยวที่น่าสนใจสำหรับผู้รักทะเล และธรรมชาติ ขณะเดียวกันบทบาทอีกด้านหนึ่งของระยองในปัจจุบันก็คือเมืองอุตสาหกรรมสำคัญของประเทศซึ่งกำลังเจริญรุดหน้าอย่างรวดเร็ว

ลักษณะประเทศส่วนใหญ่ของจังหวัดระยองเป็นที่ราบสลับดอน มีทิวเขาสามแนวทอดตัวจากทิศเหนือลงมาทางใต้ ได้แก่ เขาชะเมาอยู่ด้านตะวันออก ติดกับจันทบุรี ถัดมาเป็นทิวเขาเตี้ย ๆ ใน อ.บ้านค่าย และ อ.เมือง เช่น เขาท่าฉุด เขาตะเกาคว่า เขาขุนดิน ทิศตะวันตกมีทิวเขาสัน ๆ คือ เขาน้ำยองและเขาจอมแห ใน อ.บ้านฉาง พื้นที่ตอนใต้เป็นที่ราบลุ่มติดชายทะเล สภาพดินเป็นดินร่วนปนทราย จึงปลูกพืชไร่และไม้ผลต่าง ๆ ได้ผลดีสำหรับแม่น้ำสำคัญมีสองสายคือ แม่น้ำระยองและแม่น้ำประแสร์ที่ไหลลงสู่อ่าวไทย

จังหวัดจันทบุรี มีภูเขารอบคลุมพื้นที่ถึงหนึ่งในสี่ของจังหวัด ประกอบด้วยทิวเขาจันทบุรีโอบล้อมด้านเหนือและด้านตะวันออกเป็นแนวยาวลงมาเชื่อมต่อกับทิวเขาบรรทัดทางด้านจ. ตราด ด้านตะวันออกมีเขาสอยดาวเหนือและเขาสอยดาวใต้ ด้านตะวันตกมีเขาชะมูด ส่วน

ตอนกลางของจังหวัดมีเขาสระบาป เทือกเขาเหล่านี้ปกคลุมด้วยป่าดงดิบชื้นอันอุดมสมบูรณ์ เป็นต้นกำเนิดของน้ำตกและแม่น้ำลำคลองหลายสาย เช่น แม่น้ำจันทบุรี แม่น้ำเวฬุ แม่น้ำพอง เป็นต้น

แม่น้ำส่วนใหญ่ในจังหวัดจันทบุรีไหลจากตอนเหนือลงสู่ทะเลอ่าวไทยทำให้เกิดที่ราบลุ่มแม่น้ำหลายแห่งทั้งด้านตะวันตก ตอนกลาง และตอนใต้ของจังหวัด ผืนดินสองฝั่งแม่น้ำที่อุดมไปด้วยแร่ธาตุจากดินตะกอนแม่น้ำจึงเป็นพื้นที่เกษตรกรรมชั้นดี ไม่ว่าจะเป็นปลูกไม้ผลหรือพืชไร่ก็เจริญงอกงาม ทั้งทำเลที่ตั้งของเมืองจันทที่ติดกับอ่าวไทย จึงได้รับอิทธิพลลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้และพายุที่แปรสัณฐานจากทะเลจีนใต้ทำให้มีฝนตกชุกติดต่อกันถึง 6 เดือน ซึ่งเอื้อต่อการเพาะปลูก

จังหวัดตราด เป็นจังหวัดที่มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ทั้งบนบกและในทะเล มีป่าดงดิบชื้นผืนใหญ่ที่สุดในภาคตะวันออก มีพื้นที่ป่าไม้คิดเป็น 27% ของพื้นที่จังหวัด โดยเฉพาะบริเวณทิวเขาบรรทัดปกคลุมด้วยป่าดงดิบชื้นตลอดแนวด้านตะวันออกที่ติดกับประเทศกัมพูชา ซึ่งมีโครงการจะจัดตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติระดับนานาชาติในอนาคต สภาพภูมิประเทศของ จ.ตราดแบ่งเป็น 4 กลุ่ม คือ ที่ราบลุ่มและภูเขา ที่ราบลุ่มแม่น้ำ ที่ราบต่ำชายฝั่งทะเลและหมู่เกาะต่าง ๆ ตราดมีภูเขากระจายอยู่ทั่วไปแทบทุกส่วนของจังหวัด โดยเฉพาะทางเหนือและตะวันออก ที่ราบสูงจึงมีพื้นที่กว้างขวางมากในอดีตเป็นป่าที่หนาแน่น แต่ปัจจุบันมีการบุกรุกถางป่า เพื่อทำเกษตรกรรม เนื่องจากสภาพดินเป็นดินเหนียว อุ้มน้ำได้ดี และมีอากาศชุ่มชื้น ฝนตกชุก จึงปลูกผลไม้และพืชไร่หลายชนิดได้ผลดีคล้ายคลึงกับภาคใต้ เช่น เงาะ ยางพารา มังคุด ลองกอง ส่วนบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำอยู่ตอนกลางและตะวันออก ประกอบด้วยลำน้ำ ลำคลองหลายสาย เช่น คลองบางพระ คลองไม้ซี้ แม่น้ำตราด เป็นต้น

2. องค์ประกอบด้านการจัดการ จังหวัดชายฝั่งทะเลตะวันออกของประเทศไทยเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากมาย เนื่องจากรัฐบาลให้ความสำคัญและสนับสนุนทางด้านการคมนาคม ด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการหลายด้านโดยหน่วยงานของรัฐที่ตั้งอยู่บริเวณแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวได้ดำเนินการในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ฐานทัพเรือสัตหีบของกองทัพเรือ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ต่าง ๆ โดยได้จัดให้มีการดูแลในด้านความสะอาดของถนน ทางเดิน และที่สาธารณะ รวมทั้งการกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลต่าง ๆ รวมถึงการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย การคุ้มครอง ดูแลและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งสถานที่ท่องเที่ยวบางแห่งนักท่องเที่ยวสามารถสัญจรไปมาอย่างสะดวก ซึ่งสิ่งเหล่านี้หากไม่มีการจัดการที่ดีก็อาจจะมีผลกระทบต่อระบบนิเวศโดยตรงได้ แต่ถ้าหน่วยงานของรัฐหลายหน่วยงานและประชาชนในท้องถิ่น รวมทั้งนักท่องเที่ยวทุกคนมีความตระหนักถึงการรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแล้วจะส่งผลให้แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เหล่านี้จะอยู่คู่กับจังหวัดเหล่านี้ตลอดไป

3. องค์ประกอบด้านกระบวนการเรียนรู้ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดชายฝั่งทะเลตะวันออก จะเป็นการท่องเที่ยวที่ได้มีการศึกษาและชมสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติเป็นการเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ ความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว โดยกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวได้กระทำในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นมีความหลากหลาย เช่น กิจกรรมเดินชมธรรมชาติ กิจกรรมปั่นจักรยานรอบ ๆ บริเวณที่ท่องเที่ยว กิจกรรมพายเรือคายัก หรือเรือแคนู กิจกรรมนั่งเรือท้องกระจกชมปลาในทะเล กิจกรรมปล่อยเต่า เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมที่กล่าวมานี้ล้วนแต่เป็นกิจกรรมที่สร้างความตระหนักทางสิ่งแวดล้อมให้แก่นักท่องเที่ยวทำให้นักท่องเที่ยวที่มาทำกิจกรรมดังกล่าว เกิดความรักและความห่วงใย สภาพแวดล้อมในท้องถิ่นทั่วไป

4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในภาคตะวันออกที่มีชายฝั่งติดทะเลนั้น จะมีหน่วยงานของรัฐ หลายหน่วยงาน และประชาชนในชุมชนมาร่วมกันพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีคุณภาพน่าท่องเที่ยว เช่น ฐานทัพเรือสัตหีบของกองทัพเรือ ซึ่งรับผิดชอบดูแลชายฝั่งทะเลแถบ อ.สัตหีบ ซึ่งมีกิจกรรมที่หลากหลายและองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) หลายหน่วยงานเข้ามาช่วยด้านประชาสัมพันธ์และพัฒนาระบบสาธารณูปโภคต่าง ๆ ให้มีความสะดวกสบายแก่นักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี ส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมหลายรูปแบบ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ และประสบการณ์จากการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศดังกล่าว

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าองค์ประกอบทั้ง 4 ด้านซึ่งเป็นองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำเป็นต้องมีความเชื่อมโยงประสานสัมพันธ์กันอย่างเหมาะสมเพื่อให้ชุมชนเกิดความรักต่อแหล่งท่องเที่ยวที่ตนอาศัยอยู่ รวมทั้งกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวบริเวณแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าว และกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดให้แก่แก่นักท่องเที่ยว นั้น ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจเมื่อได้มาเยือน และเกิดความรู้สึกดี เห็นความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ธรรมชาติซึ่งเป็นหัวใจของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง การจัดการองค์ความรู้เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในภาคตะวันออก ได้ข้อเสนอแนะดังนี้

1. จากกิจกรรมที่ได้ดำเนินในแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในจังหวัดชายฝั่งทะเลตะวันออกนั้น เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวมีเป็นจำนวนมาก สามารถนำเอากิจกรรมดังกล่าวไปใช้ในการศึกษาเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ธรรมชาติได้โดยการนำไปประยุกต์ใช้กิจกรรมให้มีความเหมาะสมกับแหล่งท่องเที่ยวในแต่ละแห่ง

2. ผู้ที่สนใจสามารถศึกษาวิจัยเปรียบเทียบแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เหล่านี้ควรจะมีการประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้นักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวและให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับรายละเอียดของแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวให้มากพอ และควรจะมีการประเมินผลจากการท่องเที่ยวด้วยว่านักท่องเที่ยวมีความพอใจต่อกิจกรรมที่จัดให้มากน้อยเพียงใด